

ВОДИЧ КРОЗ УЏБЕНИК

Разговарамо о тексту

Стварамо

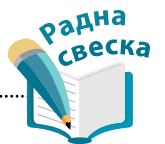
Вежбамо

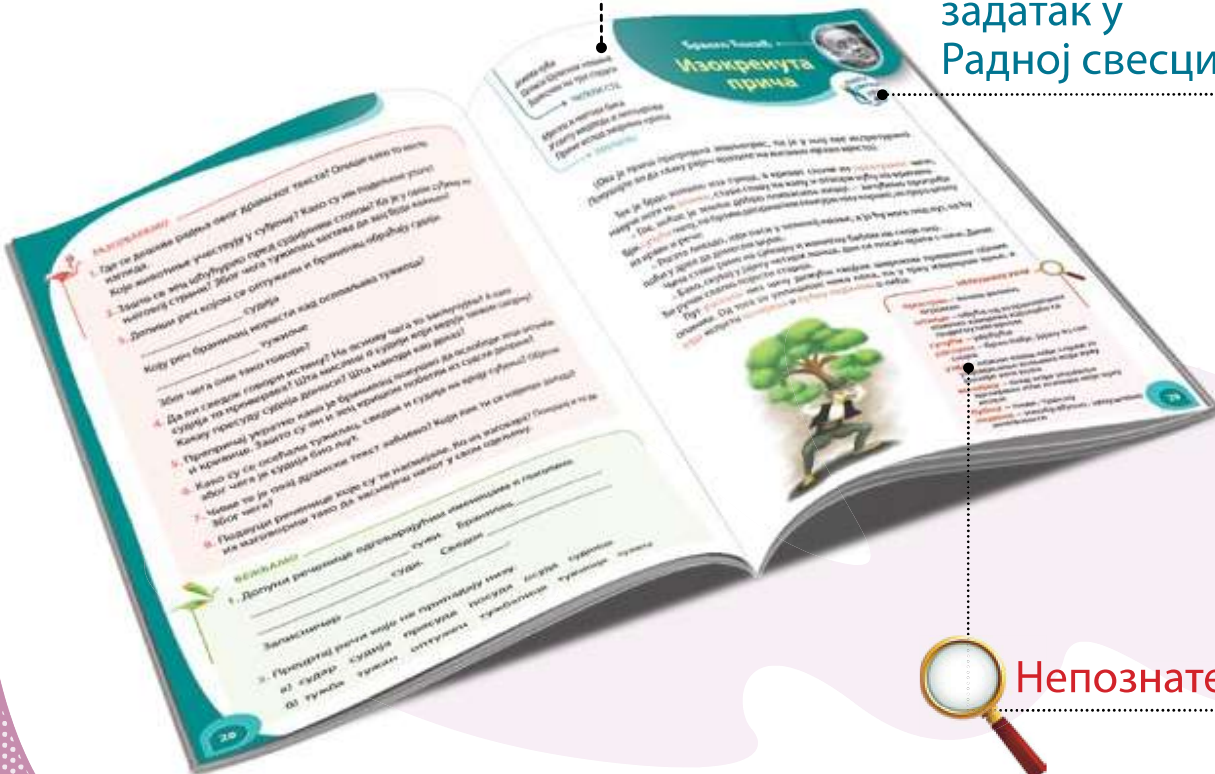
Учимо

Препоручујемо да прочиташ

Вежбамо задатак у Радној свесци

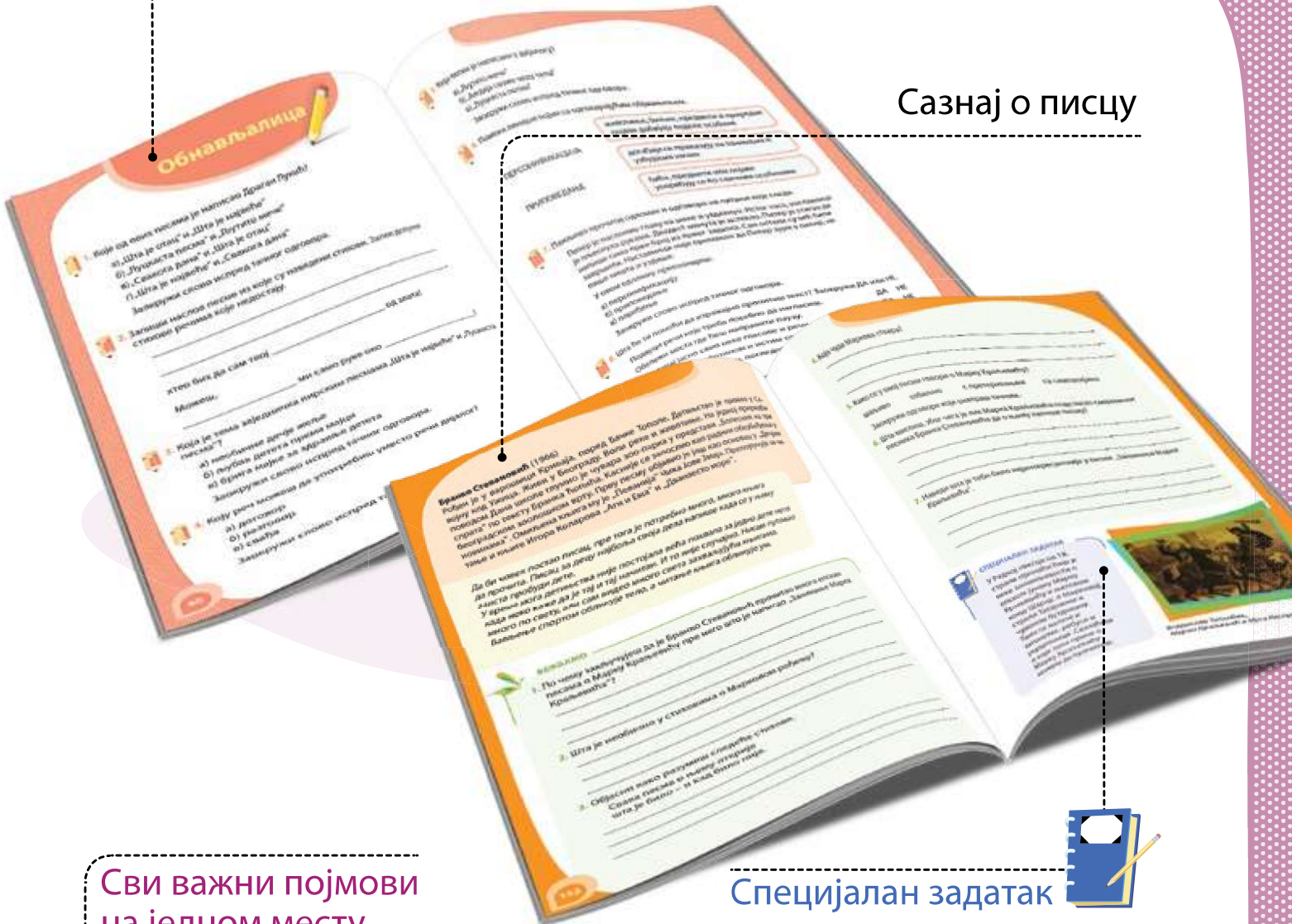

Радна свеска

Непознате речи

Задаци за обнављање градива

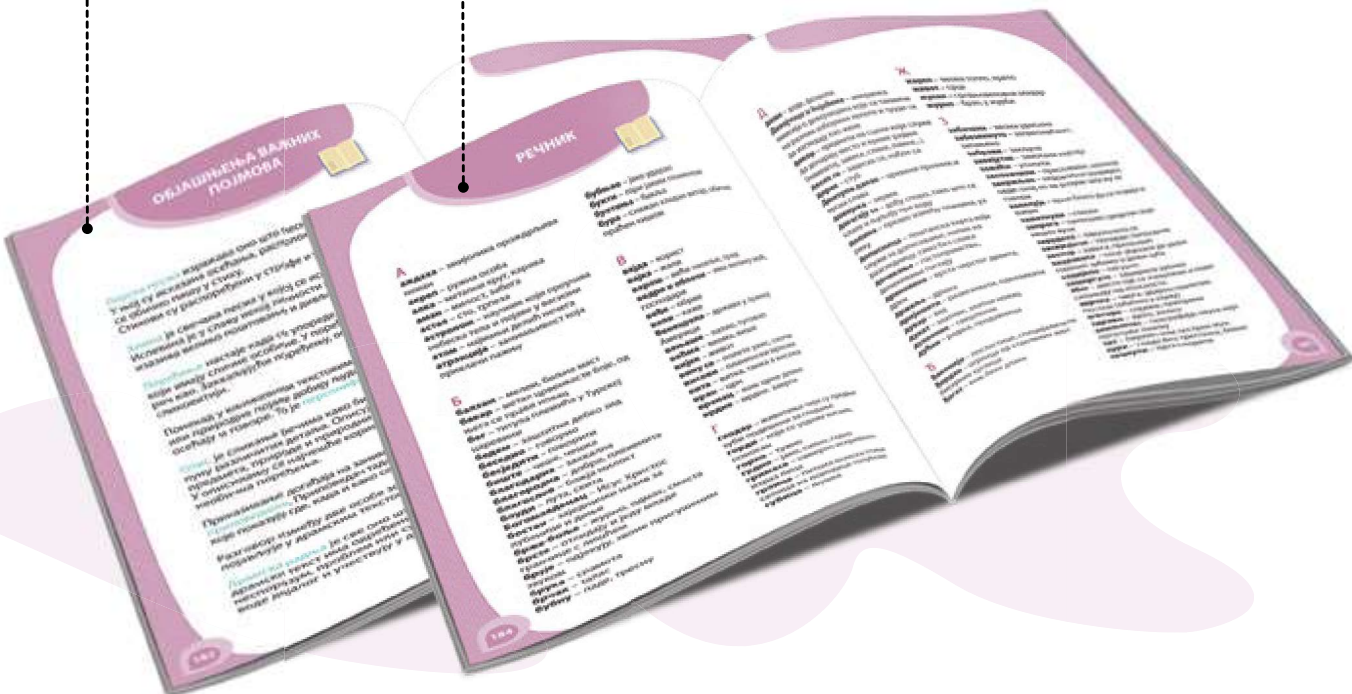

Сазнај о писцу

Сви важни појмови на једном месту

Специјалан задатак

Речник непознатих речи

САДРЖАЈ

ШТА ЈА ВИДИМ ПОКРАЈ ПУТА

Септембар , Душан Костић	10
Зима , Душан Васиљев	12
Какве је боје поток , Grigor Vitez	14
Љубавна песма , Милован Данојлић	16
Вожња , Десанка Максимовић	18
Svrčak i mravi , Lafonten	21
Корњача и зец , Езоп	23
Суђење , Лаза Лазић	25
Изокренута прича , Бранко Ћопић	29
Обнављалица	32

ХАЈДЕ, СВЕТЕ, БУДИ ДЕТЕ

Љутито мече , Бранислав Црнчевић	36
Аждаја своме чеду тепа , Љубивоје Ршумовић	40
Љубкаста песма , Frederiko Garsija Lorca	44
Шта је највеће , Мирослав Антић	46
Свакога дана , Драган Лукић	49
Шта је отац , Драган Лукић	52
Рећ-dve о Piteru , Ijan Makjuan	54
Обнављалица	60

АКО ЖЕЛИШ ДА ТЕ ПРАТИ СРЕЋА

А зашто он вежба , Душан Радовић	64
Никад два добра , Јованка Јоргачевић	68
Лед се топи , Александар Поповић	74
Sebični džin , Oskar Vajld	78
Прича о дечаку и Месецу , Бранко В. Радичевић	84
Најди , Johana Špiri (odlomak)	88
Од читања се расте , Јасминка Петровић	98
Михајло Пупин	113
Милева Марић Ајнштајн	116
Обнављалица	118

ОТКУД МЕНИ ОВА СНАГА

Домовина се брани лепотом , Љубивоје Ршумовић	122
Химна Светом Сави	124
Златно јагње , Светлана Велмар-Јанковић	127
Свети Сава и сељак без среће , народна прича	139
Орање Марка Краљевића , народна епска песма	142
Марко Краљевић и бег Костадин , народна епска песма	146
Занимање Марка Краљевића , Бранко Стевановић	150
Свијету се не може угодити , народна прича	154
Чардак ни на небу ни на земљи , народна бајка	158
Баш-Челик , народна бајка	162
Обнављалица	180

МОЈА БЕЛЕЖНИЦА	182
ОБЈАШЊЕЊА ВАЖНИХ ПОЈМОВА	184
РЕЧНИК	186

поређење

лирска
песма

пословица

хумор

**ШТА ЈА ВИДИМ
ПОКРАЈ ПУТА**

• Душан Костић Септембар

У жутом ауту дође
јесен, донесе грожђе.

И лишће мог **јаблана**
позлати јесен рана.

Прођоше дани врели,
миришу плодови зрели.

Јесен је, јесен рана
од **бакра** сва **исткана**.

Са гране ласта **вели**:
„Скоро ћу да се селим.”

У клупи ђаче пише:
„Брзо ће магле, кише.”

„**Позна** ме јесен љути” –
вели септембар жути!

Јесен се, јесен рана
прострла преко грана.

У жутом ауту стиже
и жуто лишће ниже...

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

јаблан – врста дрвета

позлати – учини да добије боју злата

бакар – метал црвенкасте боје, од њега се прави новац

исткана – начињена, створена, израђена ткањем

вели – каже

позна – касна

РАЗГОВАРАМО

1. Због чега јесен долази у жутом ауту?
Шта она доноси? Који се мириси шире кад стигне јесен?
2. Опиши како изгледа и шта ради рана јесен у песми.
На који начин је она променила лишће јаблана?
3. Заокружи боје којима песник описује рану јесен.

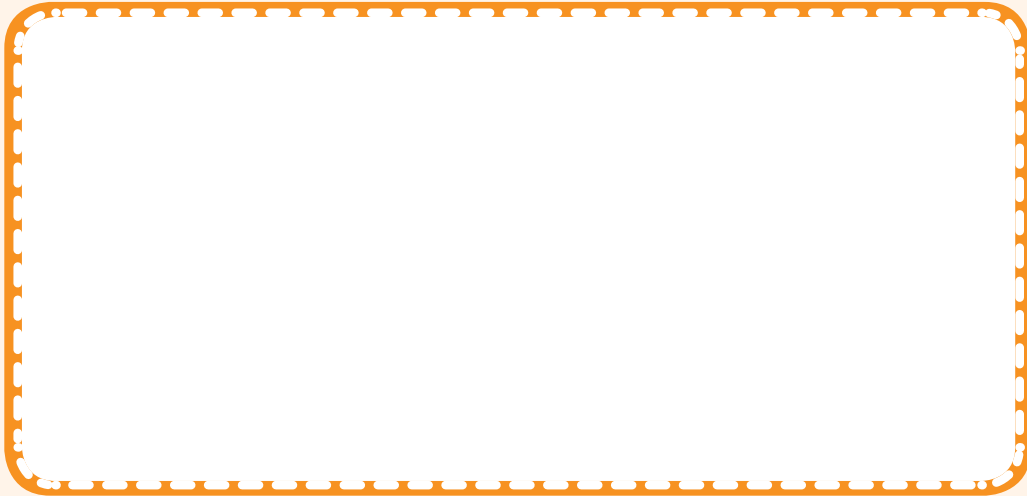
златна сива жута зеленкаста бакарна смеђа модра

4. Зашто се љути септембар? Ко још у песми најављује промене?
Наведи шта ће се то убрзо догодити у природи.
5. Пронађи сличне строфе у песми. Које су то строфе? Покушај да образложиш због чега је песник у њима поновио неке речи.
6. Шта мислиш, зашто се на крају песме налазе три тачке?
7. Да ли волиш рану јесен? Објасни због чега.

СТВАРАМО

Замисли да је свака строфа у песми једна слика. Која од њих ти се посебно допада? Нацртај је и дај јој назив.

ВЕЖБАМО

Допиши глаголе који казују шта у јесен раде ласте, киша и лишће.

Ласте _____, _____, _____, _____...

Киша _____, _____, _____, _____...

Лишће _____, _____, _____, _____...

• Душан Васиљев

Зима

Сва је природа обукла бело:
питоме долине и **горди** брег;
и једна **грлица** мала
у свом гнезду задрхтала.
Пао је први снег.

И дивље звери погнуте главе
полазе у свој спремљени **збег**,
а земља уморно дрема.
Нигде сада живота нема,
јер паде први снег.

Шумица, што се дизала гордо
и небо хтела достићи пре –
спуштених стоји сада глава;
а снег, кô **застор** заборава
пао је преко ње.

Гласови звона далеко **брује**
и одјек тихо одбија брег.
И као небеске тице,
крупне, свилене пахуљице
падају. Веје снег.

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

питоме – мирне, тихе, благе

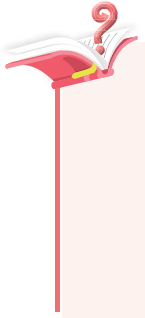
горди – који се уздиже високо, поносан

грлица – питома шумска птица селица из породице голубова

збег – место где се животиње и људи склањају од опасности

застор – завеса, прекривач

брује – одјекују, звоне пригушеним звуком

РАЗГОВАРАМО

1. У кругове упиши бројеве по редоследу којим се појављују песничке слике.

Шумица је прекривена снегом

Природа се забелела

Звери одлазе у своје јазбине

Грлица дрхти у гнезду

Снег веје

Звона брује у даљини

2. Како изгледа зимски пејзаж у овој песми?

Где би могао да се налази посматрач овог призора? На основу чега то закључујеш? Шта он чује? Какви су ти звуци?

3. Опиши како су шума и брег изгледали пре зиме. Како се понашају под тежином белог покривача?
Због чега земља уморно дрема?

4. Како животиње у песми доживљавају зиму?

Куда одлазе дивље звери? Због чега?

Смисли и запиши три разлога због којих је мала грлица задрхтала у свом гнезду.

а) _____

б) _____

в) _____

5. Објасни зашто је снег у овој песми упоређен са застором.

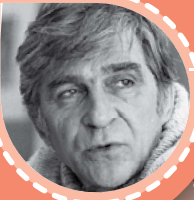
6. Песник је природи и неким појавама у њој приписао људске особине.
На линије упиши делове из песме у којима то препознајеш.

природа: _____

земља: _____

шумица: _____

7. Која осећања је пробудила у теби ова песма о зими и првом снегу?
Образложи.

• Мирослав Антић

Шта је највеће

Тајна

ЧИТАЛИ СТЕ

Небо је нешто бескрајно,
огромно и широко,
па ипак,
као од шале
стане у свако око.

Јер око је веће,
и веће
и највеће од свега.
Веће од града.
Од брега.
И веће од мога тате.

У њему може да живи
незнаних светова безброј.
У њега птице долете.
У њега путеви сврате.

У њега уплове бродови.
Догегају се куће и тргови.
У њега дојуре аутобуси
и дотрче сви моји другови.

Јер око је као сто мора
и још сто пута толико.
Њега никад није пропешачио нико,
ни **опловио** нико,
ни **облетео** нико.

Једино ако мама
у моје око дошета,
тад нема места за небо,
за птице
и мора широка,
јер мама је већа од неба
и већа од целог света
и већа од оба ока.

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

као од шале – лако, без муке
догегају се – дођу споро, тако
што се клате и љуљају при
ходу

опловио – обишао нешто
пловећи

облетео – обишао нешто
летећи

Јуначка песма
Плави чуперак

● ПРОЧИТАЈ

Мирослав Антић (1932–1986)

Рођен је у Мокрину код Кикинде. Радио је као новинар и водио телевизијске емисије. Био је режисер и сценограф, глумио је у једном луткарском позоришту, чак је правио и лутке. За своју поезију добио је вредне награде.

Сваког јутра пожелим да почнем једну одличну биографију, која би послужила, ако никоме другом, бар ђацима у школи, јер они, нажалост, морају да уче и живот писца. Највише бих волео да сами измислите моју биографију. Онда ћу имати много разних живота и бити најживљи међу живима.

РАЗГОВАРАМО

1. Шта те је изненадило у овој песми?
Подвуци стихове који ти се највише допадају. Поред њих нацртај ♥.
2. Којим речима је описано небо у првој строфи? Објасни како је то око веће од неба.
3. Од чега је још око веће? Шта мислиш, зашто је око веће од тате?
Шта све може да стане у око? Наведи стихове у којима се око упоређује са морем.
4. Зашто у оку детета нема места ни за шта друго када се појави мама?
Од чега је све мама већа кад је посматра дете? Објасни зашто је тако.
5. Кажемо да су очи огледало душе. Испричај шта мама може да види у очима свог детета.
6. Ко заузима највише места у твом оку и твом срцу?

ВЕЖБАМО

1. Када се за некога каже **Он је порастао у мојим очима**, то значи:
 - а) боље га видим кад ми се приближи
 - б) није више мали и ситан као раније
 - в) још више га поштујем и дивим му се
 Заокружи слово испред тачног одговора.
2. Напиши пет речи које ти прво падну на памет када помислиш на своју маму или драгу женску особу до које ти је стало.

Five empty ovals for writing answers to question 2.

СТВАРАМО

Смисли три занимљива поређења и запиши их.

Мама је као

Three horizontal lines for writing similes.

Јоца вози тролејбус
Школа

● ЧИТАЛИ СТЕ

Од куће до школе
Фифи
Овде станују песме
Три гускетара

● ПРОЧИТАЈ

Драган Лукић

Свакога дана

Свакога дана кад с посла дође
мој тата мени косу чупне,
мој тата мене шаком лупне
и каже: – Јак си као гвожђе.

Свакога дана кад пере руке
он **насапуни** сестри лице,
и прска водом **канаринце**,
и с нашом мачком игра жмурке.

Свакога дана кад за сто седне,
мој тата брата за носић дирне,
мој тата брату на уво свирне
и вади неке бомбоне медне.

А после ручка, свакога дана,
капетан тата и ми морнари
узмемо само **најпрече** ствари,
седнемо **журно** на кауч стари
и испловимо из нашег стана.

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

насапуни – намаже, натрља сапуницом

канаринци – птице певачице, обично жуте или зелене боје, пореклом са Канарских острва

најпрече – најважније, најпотребније

журно – брзо, у журби

РАЗГОВАРАМО

1. Колико строфа има ова песма? Одреди који се стихови у њој римују. По чему се последња строфа разликује од претходних?
2. Које речи се понављају у првим стиховима сваке строфе? Шта то говори о татиним навикама? Да ли је његовој деци досадно што он увек ради исте ствари или то једва чекају? Образложи своје мишљење.
3. Подвуци и прочитај стих у којем се тата обраћа сину. Са чиме он упоређује снагу свог сина? Како проверава да ли је дечак јак? Шта мислиш, како се дечак због тога осећа?
4. Опиши како се тата шали са дечаковом сестром и братом. Чиме после тога обрадује своју децу? Како задиркује канаринце и мачку?
5. Ком делу дана се деца у песми посебно радују? Због чега? Шта таква игра говори о овом тати? Које његове особине ти се највише допадају?
6. Како је расположење у теби пробудила ова песма? Објасни због чега. Да ли се нешто слично свакога дана дешава и у твојој кући? Укратко то испричај.

Драган Лукић (1928–2006)

Рођен је у Београду и у њему је провео цео живот. Његов отац је радио у штампарији, па је Драган од раног детињства знао како изгледају и миришу свеже одштампане књиге. Писао је занимљиве и духовите песме о природи и граду, о деци и одраслима. Дуго је био уредник програма за децу на Радио Београду.

Ја не мислим да се увек још у детињству изабере позив. Али са мном се тако баш десило: још док сам растао, моја стална играчка била је књига. Књиге сам осећао као живе пријатеље и другове. Умеле су сатима да ми причају. Чинило ми се као да ме држе за руку и воде некуда по свету. Чинило ми се да јунаке из књига познајем као своје другове из улице и школе.

СТВАРАМО

Нацртај простор где се свакога дана окупљају чланови породице из песме.

СПЕЦИЈАЛАН ЗАДАТАК

Пронађи и послушај композицију „Тата, ти ме волиш” коју изводи Миро Унгар.

Ако ти се песма допада, запиши у свеску наслов и неколико најзанимљивијих стихова. Ова песма је отпевана у дуету. Објасни шта то значи.

• Драган Лукић

Шта је отац

Молим вас, реците
отац шта је.

Да ли је отац тата

или – судија за **прекршаје**?

Мене отац стално испитује
и жели ово и оно да чује.

И кад сам у школу пошла
и кад сам из школе дошла,

и зашто је ово овако

и зашто је оно онако,

и зашто је ово овде –

зашто оно није онде,

и како сам смела ово

и како сам смела оно,

и знам ли ја да сам већ велика

и знам ли ја да нисам више мала,

знам ли ја шта је „**карактер** тврђи од **челика**”

и знам ли ја пошто је знала?

И зашто нисам мислила

и како нисам пазила,

и шта сам опет згазила

и како, како

и зашто, зашто,

и смем ли, смем ли,

и знам ли, знам ли?

Па зато питам

отац шта је.

Да ли је отац тата

или – судија за прекршаје?

НЕПОЗНАТЕ РЕЧИ

прекршај – поступак којим се крши закон или неко правило

карактер – скуп важних особина које се уочавају у понашању једне особе

челик – тврдо и савитљиво гвожђе

Обнављалица

1. Које од ових песама је написао Драган Лукић?

- а) „Шта је отац” и „Шта је највеће”
- б) „Луцкаста песма” и „Љутито мече”
- в) „Свакога дана” и „Шта је отац”
- г) „Шта је највеће” и „Свакога дана”

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Допуни стихове речима које недостају. Затим запиши наслов песме из које су наведени стихови.

хтео бих да сам твој _____ од злата!

Можеш,

_____ ми само руке око _____!

Наслов песме је _____.

3. Која је тема заједничка лирским песмама „Шта је највеће” и „Луцкаста песма”?

- а) необичне дечје жеље
- б) љубав детета према мајци
- в) брига мајке за здравље детета

Заокружи слово испред тачног одговора.

4. Коју реч можеш да употребиш уместо речи дијалог?

- а) договор
- б) разговор
- в) свађа

Заокружи слово испред тачног одговора.

5. Која песма је написана у дијалогу?

- а) „Љутито мече”
- б) „Аждаја своме чеду тепа”
- в) „Луцкаста песма”

Заокружи слово испред тачног одговора.

6. Повежи линијом појам са одговарајућим објашњењем.

ПЕРСОНИФИКАЦИЈА

животиње, биљке, предмети и природне појаве добијају људске особине

ПРИПОВЕДАЊЕ

догађаји се приказују на занимљив и узбудљив начин

ПОРЕЂЕЊЕ

бића, предмети или појаве упоређују се по сличним особинама

7. Пажљиво прочитај одломак и одговори на питање које следи.

Питер је наслонио главу на шаке и уздахнуо. Истог часа, наставница је пљеснула рукама. Двадесет минута је истекло. Питер је стигао да напише само први број из првог задатка. Сви остали су већ били завршили. Наставници није промакло да Питер зури у папир, не пише ништа и уздише.

У овом одломку препознајеш:

- а) персонификацију
- б) приповедање
- в) поређење

Заокружи слово испред тачног одговора.

8. Заокружи ДА или НЕ поред следећих тврдњи. Текст ћеш прочитати изражајно ако:

Подвучеш речи које треба посебно да нагласиш.	ДА	НЕ
Обележиш места где ћеш направити паузу.	ДА	НЕ
Изговараш јасно само неке гласове и речи.	ДА	НЕ
Читаш увек истом брзином и истим тоном.	ДА	НЕ
Изразиш осећања гласом, погледом и покретима лица.	ДА	НЕ